

OUTSIDE THE B O X

**INTRODUCING URBAN STREET YOUTH
WORK TO YOUTH WORKERS IN SERBIA**

**SMERNICE I PREPORUKE ZA
OMLADINSKI RAD NA TERENU**

NEBOJŠA ĐURASOVIĆ

Sombor, 30.11.2017.

SMERNICE I PREPORUKE
ZA
OMLADINSKI RAD NA
TERENU

Nebojša Đurasović

SMERNICE I PREPORUKE ZA OMLADINSKI RAD NA TERENU

Izdavač
Somborski edukativni centar

Za izdavača
Srđan Vlaškalić

Autor
Nebojša Đurasović

Lektura
Katarina Farkaš

Dizajn
Katarina Farkaš

Tiraž
100

Štampa
Pergament

Dokument je kreiran u sklopu projekta "Outside the Box – Introducing Urban Street Youth Work to Youth Workers of Serbia", realizovanog od strane Somborskog edukativnog centra u partnerstvu sa Nacionalnom asocijacijom praktičara i praktičarki omladinskog rada - NAPOR, a uz podršku Evropske omladinske fondacije (European Youth Foundation) Saveta Evrope i Ministarstva za omladinu i sport Republike Srbije.

Sadržaj

Omladinski rad na terenu – opšti pojmovi-----	3
Koncept-----	3
Istorijski podaci-----	6
Ciljevi omladinskog rada na terenu-----	8
Vrste omladinskog terenskog rada-----	10
Teorijska osnova omladinskog terenskog rada-----	11
Model faznih promena-----	12
Faze rada na terenu-----	15
Etički kodeks u omladinskom radu-----	20
Ko je omladinski radnik na terenu?-----	25
Ko su ciljne populacije?-----	37
Gde i kada sprovodimo omladinski terenski rad?-----	39
Priprema za omladinski terenski rad-----	40
Reč omladinskih terenskih radnika i radnica-----	45

Omladinski rad na terenu – opšti pojmovi

Koncept

Omladinski rad na terenu obuhvata „outreach“ i „detached“ omladinski rad.

„Outreach“ omladinski rad je dosezanje mladih u zajednici, kroz omladinski rad na terenu, radi povezivanja sa postojećim servisima ili uključivanja u aktivnosti.

„Detached“ omladinski rad sprovodi se na mestima gde se mladi okupljaju. Može se sprovoditi kroz neformalno obrazovanje, podršku, osnaživanje, tj. odgovaranje na potrebe koje mladi iskazuju.

Izraz koji objedinjuje ova dva tipa rada je "Omladinski rad na terenu". Osnovna sličnost je da počinje sa mladima na mestima gde se okupljaju, bilo da je to na ulici, u parku, na plaži ili bilo gde drugo. Međutim, iako je svrha Detached rada da otkrije potrebe mladih ljudi i pomogne im da se suoče sa preprekama, Outreach se vidi kao produžetak rada koji se odvija u zatvorenom ili rada zasnovanog na aktivnostima.

Rad na terenu je značajna preventivna strategija koja obezbeđuje:

- Informacije i veštine povezane sa smanjenjem rizičnog ponašanja koje ugrožava pojedinca i širu zajednicu;

- Uštede u saniranju posledica (jedan dinar uložen u prevenciju štedi 7 dinara koje je potrebno uložiti u saniranje posledica)
- Povezivanje pojedinaca sa institucijama

Omladinski rad na terenu kao preventivna strategija donosi informaciju i savet tamo gde određena grupa ljudi radi ili živi.

U Evropi postoje različiti nazivi za terenski rad: „rad na ulici“, „omladinski rad na ulici“, „ulični socijalni rad“, „rad na ugлу ulice“, „mobilni tim“, „terenski rad“ i slično.

Međutim, terenski rad kao metod nema vlastitu teorijsku osnovu i poreklo koji se mogu pripisati samo jednoj naučnoj disciplini. U početku, pre profesionalizacije i definisanja standarda, opisivao se kao kombinacija elemenata različitih ideologija (moralnih, romantičnih, religioznih, političkih i drugih) dopunjena snažnom profesionalnom predanošću. Danas, definisanim standardima rada i etike, korišćenjem u različitim okolnostima, još uvek ima prepoznatljive korene u nizu disciplina. Mada je poznat odavno, terenski rad kao metod značajno je aktiviran pojavom HIV epidemije.

Tako se terenski rad definiše kao „aktivnost bazirana u zajednici s opštim ciljem da doprinese očuvanju zdravlja i smanjenje rizika transmisije HIV-a, i to među pojedincima i grupama koje nije lako dosegnuti postojećim službama i kroz tradicionalne edukativne kontakte“. (Rhodes T., 1991)

Centar za kontrolu bolesti u Atlanti kaže da je „rad na terenu, koji je vezan za HIV epidemiju, dizajniran tako da dostavi preventivne poruke i materijale do osoba koje nisu obuhvaćene tradicionalnim zdravstvenim sistemom i da ih uputi na druge nivoe zaštite“.

Tradicionalni modeli rada u konvencionalnim institucionalnim okvirima podrazumevaju dovođenje ljudi u instituciju kako bi dobili informaciju, obično kroz grupni ili individualni rad. Ovakav pristup ima prednosti, ali i brojne nedostatke.

Kada su mladi u pitanju, najznačajnija prepreka da tradicionalne metode budu dobro prihvaćene jeste to što se mladi osećaju kao đaci koje treba podučiti, a ne kao osobe koje dosta znaju o problemu o kome je reč, kao i to što se edukacija odvija u dijametralno različitim okvirima od onih koji čine njihovo iskustvo u sredini u kojoj se rizici rađaju, postoje i upražnjavaju. Omladinski terenski rad informaciju stavlja u kulturni kontekst, prevodi je na jezik mlađih pripadnika grupe, daje joj humano lice i posledice, ono što želi da kaže temelji na onome što ljudi već znaju, ne tretira ih kao slušaoce, već kao dragocene nosioce promena. Osim toga – u instituciju se ulazi kao individua, s vlastitim problemima i rizicima, dok terenski rad donosi informaciju na mesta gde se mlađi pripadnici grupe skupljaju, komuniciraju, dele zajednička iskustva i rizike. Dosegnuti mlađi unutar mreže koju su stvorili, zajedničkog života koji su kreirali, pojava koje utiču na rizično ponašanje, velika je prednost omladinskog terenskog rada.

Istorijski podaci

Terenski rad se kao sistematski metod rada javio posle Drugog svetskog rata i proizašao iz potrebe da se neposredno kontaktira s mladima koji su se našli na marginama društva.

Kao metod prilaska i komunikacije s ljudima terenski rad se javlja još u XIX veku. Vilijam But (William Booth), koji je radio u predgrađu Londona, organizovao je 1865. godine „Armiju spasa“, s ciljem da pomogne alkoholičarima koji su živeli i umirali na ulicama. Osnovno načelo Butovog rada bilo je da se ljudske potrebe moraju zadovoljavati kroz ljubav i solidarnost, ali ne samarićanski, već profesionalno, na način regulisan određenim standardima rada i ponašanja. Rad misionara, patronažnih sestara u zdravstvenom sistemu Velike Britanije, porodičnih lekara, pa čak i sveštenika i učitelja, sadržao je neke elemente autriča.

Razvoj tog rada može se pratiti kroz istoriju:

- Pokreta u javnom zdravlju (programi eradikacije i imunizacije);
- Razvoja medicinskih usluga za određene bolesti i određene pacijente (tuberkuloza);
- Socijalnih promena i pokreta ka razvoju zajednice i njenog aktiviranja;

- Zdravstvenog vaspitanja i organizacije zajednice;
- Antipsihijatrije.

Period posle Drugog svetskog rata u Evropi značajno je izmenio društvo u celini, porodicu, vrednosne sisteme i način života. Posebno su time bili pogođeni mladi ljudi, koji su na probleme i socijalne krize reagovali pobunama, bilo bekstvom u alkohol ili drogu. Potreba da se preventivno deluje među mladima ili da im se ponudi neposredna pomoć na terenu, gde borave, bila je jasno prepoznata najpre u SAD i u skandinavskim zemljama. Na ulicama Čikaga, šezdesetih godina, delovali su, kao aktivisti, bivši korisnici droga koji su konzumente droge podsticali da se uključe u neke od preventivnih progama. Mnoge zemlje Zapadne Evrope koristile su taj pristup.

Pojave epidemije HIV-a donela je promene u radu na terenu i zahtevala je preispitivanje efikasnosti svakog preventivnog pristupa i razvoj novih.

Rani čikaški rad na terenu, model iz 1986. obogaćuje se epidemiološkim pristupom za upoznavanje „socijalnog sistema baziranog na ulici“ i karakteristikama ciljne populacije. Javlja se potreba da se u okviru zdravstveno promotivnih aktivnosti posebno objasni i definiše teorijska osnova rada na terenu.

HIV epidemija osnažuje razvoj profesionalizma u terenskom radu i njegovu široku rasprostranjenost. U različitim zemljama pojavljuju se nove inicijative.

Fokus se pomera od osoba pod rizikom na pristup smanjenja štete (harm reduction), čiji je osnovni zadatak bio da umanji štetu od već nastalih problema i tako doprinese smanjenju rizika prenosa HIV-a. Rad na terenu postaje važno sredstvo da se uspostavi kontakt među osobama s ponašanjem koje može da poveća rizik prenosa HIV-a.

Danas je rad na terenu široko rasprostranjen u Evropi, kao značajna aktivnost na polju prevencije. Termin ima različita značenja u različitim zemljama. Zajednički sadržaj rada na terenu je direktna i fleksibilna usluga koja prati potrebe ciljnih grupa. To je značajan pristup za identifikaciju i pristup grupama do kojih je teško doći, identifikaciju nihovih potreba, percepciju stanja i pozicije kao i službi koje mahom koriste.

Ciljevi omladinskog rada na terenu

Strategija rada na terenu ima za cilj da u jednoj zajednici:

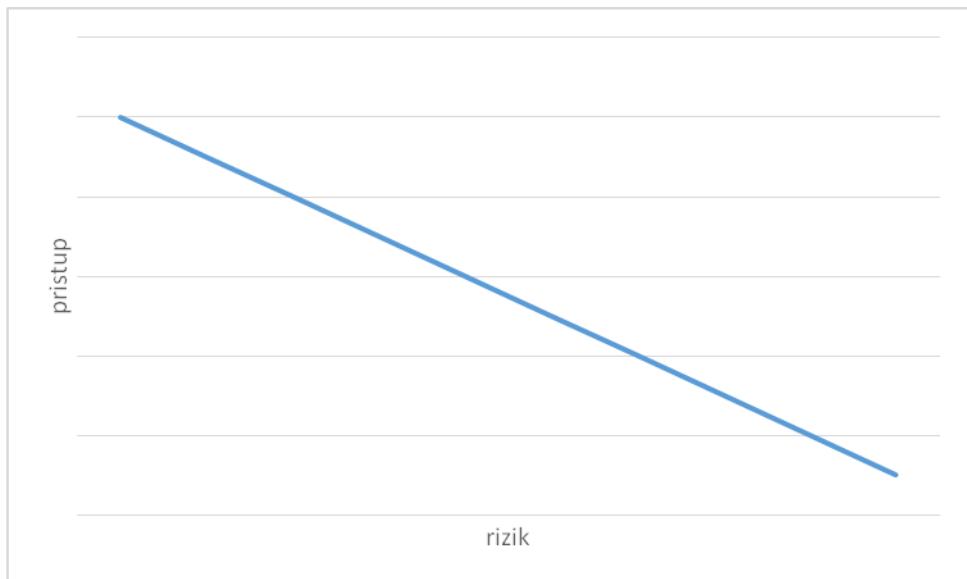
- dosegne one koji su nedostupni tradicionalnim metodama rada
- poveže mlade iz ciljnih grupa s drugim organizacijama i institucijama i pruži informacije o postojećim resursima, gde i kome mogu da se obrate;

- kroz rad u zajednici stvori uslove za smanjenje marginalizacije, diskriminacije, različitih oblika nasilja;
- obezbedi donosiocima odluka „opipljive“, aktuelne informacije, viđene očima pripadnika vunerablenih grupacija, koje su pribavljenе uz njihovo učešće.

Moto rada na terenu, usvojen u najvećem broju projekata i timova koji rade na terenu i njegov najznačajniji cilj je:

Nemoj da čekaš da ugroženi dođu, ti idi do njih, budi siguran da si ih zapazio i da su oni zapazili tebe.

Razlog za ovakav pristup jeste činjenica da marginalizovani mladi kojima je pomoć najpotrebnija nemaju pristup istoj.

Vrste omladinskog terenskog rada

Postoje varijacije u tome šta omladinski terenski rad podrazumeva. One se odnose na razlike u ciljnim grupama, uloge omladinskih radnika na terenu, obrazovanje omladinskih radnika na terenu; trajanje rada; mesto gde se rad odvija; usluge koje se obezbeđuju; organizaciju ili instituciju koja organizuje i sprovodi omladinski rad; metode koje se koriste; način evaluacije i slično.

Postoje i brojne podele i klasifikacije omladinskog rada na terenu, čak i brojne terminološke konfuzije.

Verovatno je najjednostavnija klasifikacija koja deli omladinski terenski rad prema mestima gde se obavlja. Ta podela podrazumeva:

Izdvojeni omladinski rad na terenu – u školama, domovima, fakultetima, bolnicama, centrima za rehabilitaciju. Omladinski terenski radnik u okviru nekog projekta, ili iz neke institucije, odlazi u drugu instituciju gde se korisnici nalaze i tamo obavlja aktivnosti.

Omladinski terenski rad na stalnom mestu – u okviru određenog projekta, ili institucije timu koji radi na terenu obezbeđuje se stalno mesto gde čeka pripadnike ciljne grupe. Takva mesta su kombiji na ulici, označeno mesto koje se prigodno opremi, u blizini boravka ciljne grupe i slično.

Ulični omladinski rad dalje se može granati u potkategorije:

- „Drop off“ (ostavi, ispusti) najjednostavniji je i najmanje zahtevan rad, gde omladinski radnici prošetaju i podele edukativne materijale, kondome i slično tamo gde ciljna grupa boravi. Posete su kratke i ponavljaju se u razmacima koji se smatraju dovoljnim za redovno obnavljanje zaliha materijala;
- Aktivni omladinski rad na terenu je planirana, dugotrajna akcija, koja se ne završava jednim susretom i kontaktom. Omladinski terenski radnik identificuje mesta na kojima će raditi, identificuje klijente i ostvaruje dugu i kvalitetnu komunikaciju s njima. U daljem tekstu, omladinski rad na terenu odnosiće se zapravo samo na ovu vrstu rada.

Teorijska osnova omladinskog terenskog rada

Najznačajniji i najkompleksniji cilj omladinskog terenskog rada je da pokrene na razmišljanje i promeni ponašanje ciljne populacije. Cilj se realizuje primenom različitih aktivnosti i procedura koje čine omladinski terenski rad. To su: komunikacija, inovacija, posredovanje, zagovaranje, učenje veština samoefikasnosti i samopouzdanja, savetovanje i slično. Svaka od tih aktivnosti ima teorijsku osnovu.

Postoje i stalno se evidentiraju dokazi da dobro dizajnirana i pravilno ciljana intervencija u okviru omladinskog terenskog rada može dovesti do promene ponašanja.

Ponašanje se ne menja trenutno, ne pri jednom kontaktu, ne posle jedne informacije. Teorijska osnova promene ponašanja nalazi se u TRANSTEORETSKOM MODELU ILI TEORIJI FAZNIH PROMENA. Razumevanje tog modela važno je za rad omladinskog terenskog ranika jer mu omogućava da shvati zašto je neophodno da razvije i održava dugotrajan i kvalitetan odnos s pripadnicima rizičnih ciljnih grupa. Samo serija kontinuiranih susreta može rezultirati promenama ponašanja od rizičnog ka onom koje čuva zdravlje.

Model faznih promena

Model je razvijen i primjenjen devedesetih godina u oblasti odvikavanja od nekih oblika zavisnosti i odmah je pokazao da promene ponašanja nisu trenutne, da ponašanje nije „sve ili ništa“, već da se proces promena odvija u fazama. Centar za kontrolu bolesti u SAD je, nešto kasnije, ovaj model nazvao transteoretski, jer se u njemu mogu prepoznati postavke i iz drugih modela promocije zravlja.

Osnovne postavke modela su da promene ponašanja prolaze kroz niz faza i da uspeh svake sledeće faze zavisi neposredno od onoga što je postignuto u prethodnoj. Pri tom se identificuju pet faza promena ponašanja:

Prekontemplacija - osoba nema nikakvu ideju da bi trebalo da promeni ponašanje. Čak i ne razmišlja o tome ili to čini „neobavezno“. („Ja zaista imam veliki broj seksualnih partnera, ali mi se svi međusobno poznajemo.“)

Kontemplacija - osoba prepoznaće vezu između rizičnog ponašanja i mogućnosti da se zarazi. Razmišlja da bi promenom ponašanja mogla smanjiti rizik. („Iako sam navikla na takav stil života, to sada postaje opasno, možda bi nešto u vezi s tim trebalo uraditi, mada to neće biti lako.“)

Priprema - osoba se sprema da promeni ponašanje u skorijoj budućnosti. Čini neke pripreme u vezi s tim, ali još nije promenila ponašanje. („E, dobila sam neke kondome, spremam se da ih koristim.“)

Akcija - osoba preduzima akciju kako bi promenila ponašanje i ima nameru da tu akciju usvoji kao trajnu. („Juče sam doneo odluku, više nikada neću imati seksualne odnose bez kondoma.“)

Održavanje - osoba je uspostavila određeno ponašanje i zbog toga se oseća dobro, mada nije sasvim sigurna koliko će to moći da održi, jer su pritisci okoline veliki.

Omladinski radnik na terenu u kontaktu s pojedincima, pripadnicima ciljne populacije ili grupama mora da računa na vremensku postupnost naznačenih faza, na nemogućnost da odredi vreme kada će preći u sledeću fazu, na strpljenje da

ostane i ponavlja poruke namenjene jednoj fazi, sve dok ne proceni da je osoba spremna da pređe iz jedne u drugu fazu.

Čak i kad se stigne do faze akcije, dakle kad je osoba spremna i već je uradila nešto da svoju spremnost realizuje, ne sme se prekidati kontakt s njom, naprotiv, treba je stalno podržavati da u tome istraje.

Za svaku fazu „putovanja kroz promene ponašanja“ potrebno je osmisliti nove sadržaje na kojima će se insistirati, edukativno vaspitne poruke, koje će se prenositi i nove aktivnosti u okruženju koje će olakšati promene.

Pri tom, sve mora da se radi uz posedovanje informacija o pojedincima, pripadnicima ciljnih populacija i grupa. Te informacije trebalo bi da obuhvate odgovore na sledeća pitanja:

- Da li je osoba svesna negativnih posledica svog ponašanja?
- Da li kod nje postoji razmišljanje da promeni ponašanje?
- Da li je osoba preduzimala nešto da promeni ponašanje, šta i s kakvim rezultatom?
- Koji su problemi i prepreke u okruženju koji otežavaju osobi da preduzme ili održi neke promene u ponašanju?

Faze rada na terenu

Omladinski terenski rad, kako je već istaknuto, nije jednokratna aktivnost, već niz planiranih aktivnosti koje se razvijaju u fazama i naslanjaju jedna na drugu. Kao i u fazama promene ponašanjem prelazak iz jedna faze u drugu direktno zavisi od rezultata postignutih u prethodnoj fazi.

Bez obzira na vrstu terenskog rada, na ciljnu grupaciju, na sadržaje koji su u središtu rada, neophodno je da se on planira u organizacionom i komunikacionom smislu. Bez toga, omladinski terenski rad biće samo ispunjenje forme, bez sadržaja i svrhe.

Faze kroz koje bi omladinski terenski radnik trebalo da prolazi su:

1. Identifikacija i planiranje;
2. Uspostavljanje i održavanje poverenja;
3. Razvoj stečenog poverenja, formulisanje trajnijeg odnosa, uloga, polja delovanja;
4. Procena potreba;
5. Aktivnosti: učenje, podučavanje, motivisanje;
6. Upućivanje na druge nivoe, vraćanje;
7. Održavanje odnosa
8. Praćenje i procena (monitoring i evaluacija).

1. Identifikacija i planiranje podrazumeva:

- Jasno definisanje ciljeva omladinskog terenskog rada: koga i šta time želimo da obuhvatimo i zašto;
- Koje su karakteristike populacije koju želimo da obuhvatimo;
- Definisanje plana kako želimo da obuhvatimo tu populaciju i u kom obimu;
- Identifikovanje „ključnih osoba“ u zajednici čija pomoć je neophodna;
- Identifikovanje tehnika i metoda koje mogu da se koriste u razvoju dobrog rada na terenu;
- Identifikovanje drugih neophodnih resursa za svaku potrebnu, otkrivenu situaciju (pomoć, upućivanje, reagovanje u vanrednim stanjima, komunikacija);
- Definisanje osnovnih pravila rada (bezbednost, etika, komunikacija, šta se radi, šta se ne radi).

2. Uspostavljanje i održavanje poverenja

Ova faza u razvoju i implementaciji programa obuhvata niz aktivnosti pri prvom izlasku na teren i/ili pri prvom kontaktu sa cilnjom grupacijom. Obuhvata prve kontakte, redovno pojavljivanje, izgradnju poverenja, upoznavanje, podelu prvih edukativnih materijala, sredstava za preventivu, uspostavljanje prvih dogovora i slično.

3. Razvoj stečenog poverenja, formiranje trajnijeg odnosa, uloga polja delovanja

Izgradnja poverenja nije trenutni proces, poverenje je na izvestan način na probi, dokle god traje rad. Ali, prvi kontakti su presudni i od njih zavisi izgradnja odnosa. Pripadnici ciljne grupe u ovoj fazi moraju da prepoznaju suštinu odnosa i uloge terenskog radnika. On je tu da donese odgovarajuća znanja, veštine i preventivna sredstva i da pomogne u formiranju i donošenju odluke koja vodi ka promeni. Pripadnici grupe pod rizikom su faktori promene, a omladinski terenski radnik treba u tome da im pomaže. Naravno, mogu se očekivati otpor, neprihvatanje i odbijanje. Terenski radnik s tim ne mora da se složi, ali odluku moraju da donesu pripadnici ciljne grupe. To je njihov život i njihovo pravo.

Omladinski terenski radnik mora da razvije sluh za neposredne potrebe ugroženih na ulici, na osnovu njihovog iskaza, i da ponudi odgovor, da pruži obaveštenje o tome gde još može da se potraži pomoć, gde još mogu da se reše određeni problemi koji su važni za pojedinca i čitavu ciljnu grupu.

4. Procena potreba

Procena potreba je istraživačko oruđe (zbir istraživačkih postupaka i procedura) koje se koristi da bi se upoznala zajednica ili grupacija za koju se program ili intervencija planira. Da bi rad na terenu zaista bio odgovor na potrebe i probleme u

ispitivanoj populaciji, neophodno je, pre donošenja odluke o sadržaju, proceniti:

- Rizične i protektivne faktore ponašanja na koje treba uticati, stepen i prirodu tog ponašanja i faktore koji mogu doprineti smanjenju rizika. To obezbeđuje informaciju o ljudima, mestima i sociokulturalnom procesu, ali i odgovore na pitanja ko je vulnerabilan, koji rizik je najzastupljeniji, zašto, kada, kako, gde;
- Kontekstualne faktore, odnosno one koji opisuju okolinu i njen uticaj na ljude, mesta i vreme rizičnog ponašanja. To su i faktori odgovorni za postojanje, odnosno nepostojanje, pojedinih usluga;
- Intervencije koje su postojale u zajednici ili grupaciji u kojoj se omladinski terenski radnik sprema da radi, ciljevi i rezultati tih intervencija.

Za sprovođenje ovih aktivnosti omladinski radnik na terenu trebalo bi da prođe kroz dodatnu obuku.

5. Aktivnosti: Učenje, podučavanje, motivisanje

Procena potreba omogućava da se od opštih informacija, koje su distribuirane u početnoj fazi rada, pređe na fokusirane, konkretne informacije koje proizilaze iz istraživanja. Ovo, isto tako, utiče i na izbor edukativnih tehnika. Od informisanja prelazi se na izgradnju veština i motivaciju za donošenje odluke o promeni ponašanja.

6. Upućivanje na druge nivoe

I ova aktivnost proizilazi iz identifikovanih potreba i omogućava omladinskom radniku da definiše oblasti u domenu njegovog delovanja i one za koje mora da potraži pomoć izvan užeg domena rada.

7. Održavanje odnosa

Faza koja podrazumeva trajnost i postojanost u kontaktima, izbegavanje rutine, stalno traganje za novim interesovanjima i potrebama pojedinaca u ciljnoj grupi i u grupi kao celini. Rutinsko i formalno sprovođene aktivnosti rezultiraju brzim osipanjem članova grupe.

8. Praćenje i procena (monitoring i evaluacija).

Realizaciju omladinskog rada na terenu potrebno je pratiti tokom svih faza. Trendovi se brzo menjaju. Evaluacija se mora obavljati kontinuirano. Ukoliko se pokaže da je potrebno unapređenje procesa u toku programskog ciklusa ne treba čekati da se ceo ciklus završi. Preporuka je uvesti unapređenja pravovremeno. Na osnovu procene uspešnosti se planiraju izmene za budući rad.

Etički kodeks u omladinskom radu

Omladinski rad na terenu zastniva se na Etičkom kodeksu u omladinskom radu koje se odnosi pre svega na moralne i profesionalne principe koje omladinski/e radnici/ce treba da poštuju i daje osnov za uniformisane i standardizovane principe u radu sa mladima.

1. Etički principi

Omladinski/e radnici/ce imaju obavezu da:

Tretiraju mlade ljude sa poštovanjem

- poštovanje svake mlade osobe, izbegavajući bilo kakav oblik diskriminacije na osnovu njihove rase, religije, polne/rodne pripadnosti, seksualne orijentacije, nacionalne pripadnosti, uzrasta, obrazovanja, socioekonomskog statusa i dr.
- jasno objašnjavanje prirode i granice poverljivosti, kao i da se informacije poverene u jednu svrhu, ne smeju koristiti u druge svrhe bez odobrenja mlade osobe – osim ukoliko je vidljiva jasna opasnost za mladu osobu, omladinskog/u radnika/cu ili nekog/u drugog/u pojednica/ku.

Poštuju i promovišu prava mlađih da donose svoje izbore i odluke

- informisanje i vođenje diskusija sa mladima o različitim mogućnostima i ishodima određenih odluka i izbora pre donošenja krajnjih odluka
- omogućavanje prilika za učenje, kako bi se razvili kapaciteti i samopouzdanje za aktivno učešće u procesu donošenja odluka
- poštovanje izbora mladih ukazujući im na činjenicu da posledice njihovih izbora ne smeju ugroziti nijedan segment ljudskih prava

Promovišu i obezbeđuju dobrobit i sigurnost mladih

- preuzimanje odgovornosti za procenu rizika i bezbednosti mladih u aktivnostima u kojima učestvuju
- preuzimanje odgovornosti za spostvenu stručnost i kompetencije, kao i za stručnost i kompetencije ostalih zaposlenih i volontera/ki
- obaveštavanje odgovarajućih institucija i preduzimanje odgovarajućih mera ukoliko postoji određeni rizik i opasnost za mlade
- Podsticanje mladih da uče putem suočavanja sa izazovima u obrazovnim aktivnostima uz izbegavanje nepotrebnog rizika

Doprinose promovisanju društvene pravde za mlade i društvo u celini

- promovisanje pravednog ponašanja i reagovanje na diskriminatore akcije i stavove

- ohrabrvanje mladih da poštuju različitosti posebno u kontekstu multikulturalnog društva
- ukazivanje na nepravedne politike i prakse i raditi na njihovim promenama
- promovisanje učešća mladih u omladinskom radu, javnim strukturama i društvu
- ohrabrvanje mladih na udruživanje, i rad na pitanjima koja su od zajedničkog interesa

2. Profesionalni principi

Omladinski/e radnici/ce imaju obavezu da:

Uviđaju i razumeju granicu između ličnog i profesionalnog života

- uviđanje i razumevanje granice između razvijanja odnosa sa mladima koji pruža podršku i brigu i nužnosti održavanja profesionalnog odnosa
- nerazvijanje ličnih odnosa sa mladima , naročito intimnih i seksualnih odnosa – u slučaju ostvarenja takvog odnosa, mora se podneti izveštaj nadređenom koji treba da preduzme odgovarajuće akcije
- ne zloupotrebljavati profesionalni angažman u cilju ostvarivanja intimnih i seksualnih odnosa sa mladima, kolegama, saradnicima.
- neučestvovanje u aktivnostima koje su povezane sa poslom iz lične koristi i prihvatanje poklona i usluga od

mladih koje bi moglo kompromitovati profesionalni integritet

- paziti da lično ponašanje u javnosti izvan radnog vremena ne naruši poverenje mladih kao i profesionalni integritet

Da budu odgovorni prema mladima, njihovim roditeljima i starateljima, kolegama i širem društvu

- shvatanje da odgovornost prema različitim grupama može dovesti do konflikta interesa i da takvim situacijama treba potražiti savet kako bi se donela odgovarajuća odluka
- otvorenost i iskrenost kada radimo sa mladima, omogućavati im pristup informacijama i podršku pri izboru i donošenju odluka koje se tiču njihovog života i učešća u aktivnostima omladinskog rada
- da su delovanja omladinskog/e radnika/ce u skladu sa zakonom

Razvijaju veštine i kompetencije koje su potrebne za posao

- preuzimanje samo onog posla i odgovornosti za koji omladinski/e radnici/ce imaju potrebna znanja, veštine, sposobnost i kao i potrebnu podršku
- traženje povratne informacije od mladih i od kolega o kvalitetu obavljenog posla, kao i konstantno unapređivanje ličnih veština, znanja i sposobnosti
- prepoznati kada su nova znanja, veštine i sposobnosti potrebne te potražiti i preduzeti relevantnu doedukaciju

Podsticati i uključivati se u debate o etici u omladinskom radu

- razvijanje svesti o ličnim vrednostima omladinskog/ee radnika/ce i njihovom uticaju na etičke principe omladinskog rada
- propitivanje etičkih principa, učestvovanje u diskusijama sa kolegama/inicama u cilju razvoja organizacije u kojoj omladinski/a radnik/ca radi, kao i celokupnom razvoju profesije omladinskog rada
- razvijanje svesti o potencijalnim konfliktima između ličnih i profesionalnih vrednosti, kao i između interesa i prava različitih pojedinaca/ki i etičkih principa omladinskog rada
- prepoznavanje važnosti kontinuirane refleksije i debate o etičkim principima, te prihvatanje ovog dokumenta kao radne verzije koja treba da bude predmet diskusija

Rad sa službama i institucijama koje navedene principe razmatraju

- pobrinuti se da su kolege/inice, zaposleni/e kao i mladi, upoznati sa etičkim principima omladinskog rada
- spremnost na uključivanjenje u interpretacije, pojašnjavanja i diskusije o etičkim principima
- spremnost na prigovor stavovima i praksi drugih kolega/inica ili organizacija/institucija, čija je praksa suprotna navedenim etičkim principima

Ko je omladinski radnik na terenu?

U literaturi nema definisanih standarda ko može, a ko ne može da bude omladinski radnik na terenu, ali se preporučuje pažljiv odabir osobe. Mogućnost da se iskažu u radu podjednaka je za volontere, profesionalno zaposlene na tom zadatku, zdravstvene i socijalne radnike, osobe koje poseduju slično iskustvo, tzv. „parnjački omladinski terenski radnici“, (raniji korisnici droga, seksualni radnici/ce i sl.). pri tom je važno da:

- svi koji žele da se bave omladinskim terenskim radom moraju da poseduju određene karakteristike;
- moraju da prođu dobru edukaciju i da budu spremni da stalno uče;
- moraju da poštuju etičke principe.

Karakteristike značajne za dobrog omladinskog ranika na terenu

Pored toga što dobar omladinski radnik na terenu TO POSTAJE UČENJEM I ISKUSTVOM, osoba koja želi da se bavi tim poslom treba da poseduje i određene karakteristike koje će joj pomoći da uči i radi. Najznačajnije su:

Empatija - razumevanje onoga što druge osobe misle ili osećaju. Opisuje se kao osjetljivost za osećanja klijenta i sposobnost pokazivanja osjetljivosti. To je pokušaj da se svet i život klijenta sagledaju njegovim očima. To nije samo odgovor na neki zahtev klijenta, mada i odgovor može biti empatijski.

Empatija znači „biti sa“ ili „biti uz“ klijenta, ići pored njega, s njim, kroz sve faze kroz koje on/ona prolazi u pokušaju da razume sebe. Empatija je jedno od najmoćnijih pristupa u radu koji marginalizovanog klijenta vraća u svet „ljudskih bića“. Biti shvaćen znači pripadati.

Poštovanje – prepoznavanje dostojanstva i vrednosti ljudskog bića i prihvatanje činjenice da svaka individua ima pravo da donese vlastite odluke i upravlja svojim životom.

Prirodnost – sposobnost osobe da bude ono što jeste, bez pretvaranja, „glume“, arogantnog ili odbrambenog stava.

Konkretnost – sposobnost da se klijentu omogući da shvati šta se od njega očekuje, gde, kako, šta i koliko treba da uradi, izmeni, postigne.

Otvorenost – podrazumeva potrebu da se, u nekim situacijama, kad mlada osoba za to pokaže interesovanje, otkriju i neke lične informacije da se s njom podele lična ubedjenja, stavovi, osećanja, iskustva.

Promptno reagovanje na situaciju – sposobnost terenskog radnika da odmah, na licu mesta, proceni karakter odnosa koji se razvija između njega i klijenta i da koriguje taj odnos ako se ukaže potreba.

Predanost poslu – prihvatanje odgovornosti prema poslu, projektu, a posebno prema klijentu i usmerenost na dostizanje promena, bez obzira na probleme.

Disciplinovanost – ponašanje u skladu s datim uputstvima, savetima, dogovorima, instrukcijama.

Harizma – dinamička snaga i visok kvalitet komuniciranja, sigrunost u sebe i sopstveni rad, sposobnost samokontrole i sposobnost da se utiče na druge.

Šta treba da zna terenski radnik

Priroda terenskog rada, ciljna grupa i oblast za koju je rad na terenu planiran, određuju šta radnik na terenu treba da zna na nivou informacija, a šta na nivou praktičnih veština. Osnovna znanja su neophodna za sve.

Bez obzira s kojom će marginalizovanom grupom omladinski terenski radnik da komunicira, potrebno je da poseduje znanja, stavove i veštine iz sledećih oblasti:

1. Rad na proceni potreba – osnove istraživačkog rada;
2. Osnove za poznavanje ljudskog ponašanja;
3. Poznavanje problema za koji je omladinski rad na terenu organizovan;
4. Neposredan rad na terenu.
5. Oblast terenskih intervencija
6. Oblast sticanja poverenja i etika profesije
7. Oblast podrške mladima
8. Oblast samopomoći i međusobne pomoći

1. Rad na proceni potreba – osnove istraživačkog rada

Iako terenski rad ne uključuje obavezno istraživanje, procena potreba je najčešće prva etapa u planiranju intervencija na terenu. Ova aktivnost realizuje se primenom istraživačkih metoda i tehnika.

Potrebno je stoga raspolagati:

Znanjima iz:

- Poznavanja i razumevanja istraživačke terminologije (uzorak, bazični podaci, kvalitativna i kvantitativna istraživanja).

Veštinama za:

- Objasnjenje metoda istraživanja (intervju, fokus grupe, strukturalni intervju), kako bi se mlada osoba pridobila da učestvuje u istraživanjima;
- Objasnjenje osnovnih etičkih principa istraživanja („pristanak nakon informisanja“, poverljivost i tajnost istraživačkih podataka i sl.);
- Izvođenje semistrukturiranih i strukturiranih intervjua na terenu;
- Instruiranje klijenta za popunjavanje upitnika.

Stavom:

- Da je intervenciju moguće efikasno planirati samo uz poznavanje „lokalne situacije“.

2. Osnove za poznavanje ljudskog ponašanja

Da bi uspeo da objasni, razume i predviđi reakcije mlađih na terenu, omladinski terenski radnik treba da raspolaže:

Znanjima o:

- Osnovnim teorijama i modelima ljudskog ponašanja: model zdravstvenih ubedjenja, teorija socijalnog učenja, fazne promene i druge, i osnovnim psihosocijalnim determinantama ljudskog ponašanja.

Veštinama za:

- Prepoznavanje determinanti aktuelnog ponašanja mlađih koje mogu biti promenjene intervencijom;
- Primenu adekvatne intervencije za promene ponašanja.

Stavovima o:

- Značaju poznavanja ljudskog ponašanja.

3. Poznavanje konkretnih problema

Ovde se očekuje da se za svaku vunerablenu grupu budući omladinski terenski radnik naoruža dovoljnim znanjem, veštinama i adekvatnim stavovima koji će ga činiti kvalifikovanim za omladinski terenski rad u datoј oblasti.

4. Oblast neposrednog rada na terenu

Omladinski rad na terenu nije jednosmerna intervencija, već pozitivna interakcija koja nastaje između mlađih i omladinskih radnika. Kao rezultat interakcije mlada osoba treba da se oseća što je moguće lagodnije i prijatnije dok razgovara s omladinskim radnikom. Omladinski terenski rad obuhvata niz aktivnosti, od identifikovanja i uspostavljanja kontakta s ciljnom grupom (pojedincima iz nje), na njihovom terenu, preko prenošenja informacija i obuke o određenim veštinama, do podele edukativnog, informativnog materijala i drugih sredstava.

4.1. Opšte sposobnosti

Znanje o:

- Omladinskom terenskom radu i njegovoj ulozi;
- Karakteristikama ciljne grupe i načinu rada;
- Tehnikama uspostavljanja prvih kontakata na terenu.

Veštine:

- Obavljanja omladinskog rada na terenu;
- Prezentacije problema na adekvatan, za mlade prihvatljiv, način;
- Pokazivanje empatije i razumevanja;
- Demonstriranja preventivnih tehnika i njihove upotrebe;
- Uspostavljanje kontakata s drugim akterima na terenu.

Stavovi o :

- Neophodnosti poštovanja klijenta;
- Potrebi povezivanja i saradanje s drugim profesionalcima koji rade na terenu;
- Održavanje prihvatljivih odnosa sa drugim „akterima“ u interesu mlade osobe;
- Neophodnosti profesionalnog odnosa i objektivnosti prema osobama, situaciji i problemima;
- Neosuđivanju, kritikovanju, predlaganju gotovih rešenja.

4.2. Kulturna osjetljivost kao sposobnost

Svaka sredina ima zajedničke karakteristike, tradiciju, grupne norme, vrednosti i običaje. No, pojedine populacione grupe često kreiraju subkulturu s vlastitim zakonima, običajima i specifičnim žargonom. To je posebno karakteristično za grupe koje su teško dostupne. Zbog toga je zadatak omladinskog terenskog radnika da s tim bude upoznat. Potrebno mu je:

Znanje o:

- Normama, običajima, vrednostima i pravilima u dатој sredini;
- Uticaju koji lokalne norme imaju na ponašanje i donošenje odluke svakog pojedinca koji pripada ciljnoj grupi.

Veštine za:

- Prilagođavanje intervencija da odgovaraju lokalnim uslovima;
- Prenošenje poruka i instrukcija jezikom žargona.

Stavovi o:

- Potrebi neosuđivanja i nekonfrontiranja s lokalnim pravilima;
- Razvijanju atmosfere u kojoj se svako, sa svojih pozicija, može odrediti prema ciljevima rada.

4.3. Osobine neophodne za dobru komunikaciju

Komunikacija je osnovna strategija terenskog rada. Zbog toga omladinski terenski radnik treba da raspolaze:

Znanjima o:

- Prigodnim komunikacionim strategijama koje se mogu koristiti u različitim okolnostima terenskog rada, njihovim slabostima i prednostima;
- Mogućnostima da prilagodi pojedine strategije lokalnim uslovima.

Veštinama za:

- Implementaciju različitih strategija u ciljnoj grupi, uz njeni uključivanje;

- Demonstriranje pisanih i verbalnih komunikacija;
- Korišćenje komunikacije u obuci pripadnika grupe da savladaju veština rešavanja problema.

Stavovima o:

- Komunikaciji kao rezultatu interakcije svih aktera, a ne jednosmernog prenošenja informacija.

4.4. Osobine koje obezbeđuju sigurnost omladinskog terenskog radnika

Sigurnost na terenu neophodna je pretpostavka za omladinski terenski rad. Za ovo su radniku potrebna:

Znanja o:

- Karakteristikama teritorije na kojoj radi, prilaznim putevima, najbližim saobraćajnicama, stanicama prevoza i slično;
- Potrebi da uvek radi u paru;
- Brojnim akterima koji se na terenu mogu javiti i njihovoј potencijalnoj ulozi;
- Detaljima o tome šta omladinski radnik na terenu radi i ne radi;
- Osobama, institucijama, telefonima koje koristi u slučaju nepredviđene situacije.

Veštine za:

- Snalaženje na terenu bez teškoća;
- Procenu bezbednosti terena i osobe;
- Traženje izlaza i pomoći u nepredviđenim situacijama.

Znanja o :

- Potrebi da ne izlazi iz svojih ovlašćenja, zadatka i bezbednosnih instrukcija;
- Potrebi poštovanja timskog rada i uloge svakog člana tima.

5. Oblast terenskih intervencija

U zavisnosti od raspoloživog vremena, temeljeći izbor intervencija na rezultatima procene potreba, omladinski terenski radnici se opredeljuju za jednu od mogućih intervencija koju mogu primenjivati višekratno ili kombinovati različite intervencije u različitim periodima i okolnostima.

6. Oblast sticanja poverenja i etika profesije

Obaveza svakog omladinskog terenskog radnika je da se pridržava opštih etičkih principa, kao i specifično definisanih etičkih standarda svoje profesije. Potrebna su mu:

Znanja o:

- Etičkom kodeksu u omladinskog rada;

- Pravnim propisima koji imaju dodirne tačke s omladinskim terenskim radom

Veštine za:

- Donošenje odluka utemeljenih na etičkim principima;
- Očuvanje poverljivosti informacija u različitim okolnostima;
- Objasnjenje značaja i uloge etičkih principa klijentu.

Stavove o:

- Potrebi da se poštuju prava mlađih na privatnost i poverljivost;
- Potrebi da se vlastita moralna uverenja i predrasude stave po strani kako bi se dostigao najbolji rezultat u radu s mlađima.

7. Oblast podrške mlađima

Podrška mlađima potrebna je u različitim situacijama. Najznačajnije je mlađima pomoći da donesu odluku o svom životu. Zbog toga je potrebno imati:

Znanja o :

- Institucijama sistema koje postoje na teritoriji;
- Uslovima koji su potrebni za ostvarivanje zaštite u svakoj instituciji; teškoćama i preprekama koje postoje

Veštine za:

- Uspostavljanje formalnih i neformalnih veza da bi se pomoglo mladima;
- Direktno pomaganje mladima da se snađu u mreži institucija sistema;
- Javno zalaganje za mlade;
- Praćenje da li su kontakti ostvareni.

Stavove o:

- Značaju razvoja dobre saradnje u interesu mladih.

8. Oblast samopomoći i međusobne pomoći

Sigurnost i psihofizička spremnost i stabilnost omladinskog terenskog radnika preduslovi su za uspešan rad. Omladinski rad na terenu je težak, odgovoran i zahtevan posao koji može da izazove zamor i sagorevanje. Stoga je potrebno raspolagati:

Znanjima o :

- Faktorima koji vode sagorevanju;
- Strategijama koje preveniraju sagorevanje.

Veštinama za:

- Prepoznavanje ranih, upozoravajućih znakova sagorevanja;
- Traženje pomoći za sebe ili nekog člana tima.

Stav o :

- Neophodnosti očuvanja dobrog psihofizičkog zdravlja terenskog radnika i čitavog tima.

Ko su ciljne populacije?

Mladi ljudi koji su na ulici, često nisu uključeni u obrazovanje, zapošljavanje, obuku ili organizovane društvene aktivnosti i lako „ispadaju iz sistema“. Ova populacija mlađih je izložena povećanom riziku. Najčešće je reč o mladima koji ne koriste servise u zajednici.

Oblasti u kojim se može raditi na terenu su na primer:

- Reproduktivno zdravlje
- Polno prenosive infekcije
- Zdravi stilovi života
- Bolesti zavisnosti
- Invaliditet
- Diskriminacija
- Nasilje
- Ekologija i održivi razvoj
- Nezaposlenost
- Sve druge teme od značaja za mlade

U skladu sa izvršenom identifikacijom i planiranjem ciljne grupe omladinskog terenskog rada mogu biti:

- Mladi iz opšte populacije
- LGBT mladi
- Seksualne radnice
- Mladi korisnici PAS (uključujući kockanje, klađenje, internet, video igre, cigarete i alkohol)
- Mladi sa invaliditetom
- Mladi iz navijačkih grupa
- Mladi u sukobu sa zakonom
- Mladi iz određenih etničkih ili religijskih zajednica
- Mladi bez roditeljskog staranja
- Mladi koji napuštaju školovanje
- Mladi koji žive ili rade na ulici
- Mladi koji trpe nasilje
- Mladi sa suicidalnim namerama
- Mladi sa problemima u ponašanju
- Nezaposleni (uključujući rad na crno) i dugoročno nezaposleni mladi
- Neaktivni mladi

- Mladi povratnici, migranti, izbeglice i raseljena lica
- Mladi sa alternativnim političkim i ideološkim uverenjima
- Mladi učesnici u saobraćaju
- Mladi iz ruralnih sredina
- Mladi roditelji
- Sve ostale grupe mlađih u skladu sa izvršenom identifikacijom potreba

Gde i kada sprovodimo omladinski terenski rad?

Vreme i mesto na kome sprovodimo omladinski terenski rad varira u zavisnosti od vremena i mesta okupljanja određene ciljne grupe. Mesta mogu biti:

- Javne površine (parkovi, trgovi, naselja, ulica, skvotovi, festivalski prostori na otvorenom...)
- Trgovniški, sportski, koncertni, ugostiteljski i drugi objekti u privatnoj ili javnoj svojini
- Institucije sistema (obrazovne, zdravstvene, socijalne, vaspitno popravne...)
- Kladionice, striptiz barovi, gej barovi, kuće i stanovi u kojim žive mladi

Skoro da ne postoje mesta na kojim se ne može obavljati omladinski terenski rad.

Priprema za omladinski terenski rad

Da bi se pripremili za omladinski terenski rad, u logičnom redosledu postoji nekoliko ključnih pitanja, za koje treba pripremiti odgovore pre samog izlaska na teren:

1. Koji je dokaz da je potreban rad na terenu?

2. Koja je relevantnost za mlade ljude, oblast, zajednicu?

Demografski profil, ekonomski profil, praznine u postojećim uslugama, društvena pitanja na lokalnu koja su uticala na mlade ljude

3. Ko je ciljna grupa

Starost, pol, etnička pripadnost?

4. Svrha i ciljevi rada

Koja je svrha rada i kako će se to postići?

5. Ishodi

Koja promena za mlade ljude će nastati?

6. Organizacija

Da li je odabrana organizacija adekvatna za ovaj rad? Da li je ovaj vid rada u skladu sa ciljevima organizacije?

7. Da li organizacija ima neophodne veštine kako bi se bavila odabranim oblastima? Da li je potrebna pomoć drugih organizacija ili je neophodna obuka (o nasilju, reproduktivnom zdravlju, bolestima zavisnosti)?

8. Koje zdravstvene i bezbednosne mere su potrebne?

- Procene rizika
- Kontrolna lista za zdravlje i sigurnost
- Ko će biti kontakt za radnike, ko će znati gde se nalaze i kada su na terenu

9. Da li će druge organizacije (npr. Policija, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, škole...) dati svoje informacije kako bi pomogli ili biti obavešteni o radu na terenu?

10. Koji će resursi biti potrebni (npr. Transport, mobilni telefoni, identifikacija, štampani materijal, uniforme...)?

11. Budžet

Koliko novca, uključujući i koliko sati radnog vremena je potrebno? Ko vodi računa o tome?

12. Kako će se tim sastati da planira svoj rad (kada i gde)?

13. Koliko će vremenski trajati rad na terenu? Da li postoji rok za završetak?

14. Monitoring

Postoje li unapred dizajnirani ciljevi od strane zainteresovanih strana ili donatora koje projekat mora ispuniti?

15. Evaluacija

Kako će tim znati šta je postigao, da li je uradio ono što je planirano i ko će uraditi završni izvještaj?

Realizacija akcije tokom treninga za omladinske radnike na terenu –
Somborski edukativni centar 2017. godine

Akcija organizacije Prevent Novi Sad – 2015. godine

Testiranje na HIV Exit kamp – organizacija Prevent 2008. godine

„Ne radi se čoveče“ Banatski Sokolac – Prevent 2014. godine

Reč omladinskih terenskih radnika i radnica

Nakon održanog treninga za omladinski rad na terenu mladi su u parovima organizovali aktivnosti omladinskog terenskog rada, kako bi u praksi primenili znanja i veštine stečene na treningu. Da bi se prikupili predlozi za unapređenje budućeg omladinskog terenskog rada od terenskih timova je zatražena povratna informacija. Ovde su navedena postavljena pitanja i dobijeni odgovori:

1) Na šta je sve potrebno obratiti pažnju tokom pripreme za terenski rad?

➤*Tokom pripreme za terenski omladinski rad potrebno je nabaviti posebnu dozvolu za rad, proveriti da li su policija, hitna pomoć i druge relevantne institucije obaveštene o akciji koju planiramo, proveriti da li su obezbeđeni svi kako ljudski tako i materijalni resursi, proveriti da li su precizno određeni datumi i satnica kao i da li svako zna koja je čija uloga i napraviti procenu rizika.*

➤*Bukvalno na sve. Na vreme, mesto i datum održavanja akcije. Posebno obratiti pažnju na mesta okupljanja ciljne grupe, gde se postaviti kako bi što lakše prišli ciljnoj grupi. Takođe trebamo pripremiti i animaciju kako bi zainteresovali ljude tj. mlade za akciju.*

➤*Potrebno je dobro proceniti raspoloživa sredstva i resurse i kapacitete da bi se akcija realizovala. Napraviti dobar i sistematičan plan, gde je svaka aktivnost jasno opisana.*

➤*U našem slučaju, kada je u pitanju rad sa mladima koji borave napolju u slobodno vreme, potrebno je obratiti pažnju na vremenske*

uslove za izlazak na teren, odnosno odabir termina. Takođe je potrebno uvek imati rezervni plan i biti spremam na prilagođavanje. Potrebno je imati neophodna znanja o oblasti kojom se akcija bavi.

➤*Veoma je važno dobro proučiti karakteristike ciljne grupe, pogotovo ukoliko su u pitanju neke marginalizovane ili osetljive kategorije mladih. Takođe je veoma važno temeljno poznavati lokalne prilike na terenu i potencijalne reakcije građana koji bi se našli u blizini sproveodenja same akcije, treba DOBRO poznavati strukturu stanovništva po svim kategorijama, naročito kategorijama etničke i religijske pripadnosti.*

➤*Potrebno je poznavati ciljnu grupu, odnosno njene karakteristike. Takođe, tematika kojom se bavimo treba da je relevantna za grupu koju smo odabrali. Tokom pripreme, treba i da obratimo pažnju na svrhu i ciljeve našeg rada, kao i ishod koji terenskim radom želimo da postignemo. Osim toga, potrebno je predvideti i moguće teškoće sa kojima ćemo se susresti.*

2) Opišite logističku podršku (resurse) koja vam je bila potrebna prilikom pripreme za terenski rad?

➤*Bilo je potrebno obezbediti materijal za rad, ljudske resurse, potrebnu dokumentaciju i dozvole.*

➤*Štand, fotografije, reflektor (jer je bio mrak) ankete, konac i štipaljke.*

➤*Bile su nam potrebne odštampane ankete i legitimacije za rad.*

➤*Imali smo sreće da smo imali mogućnost da obezbedimo štand iz Udruženja Prevent, kao i njegov prevoz. Od materijala za rad, bilo nam je potrebno štampanje fotografija, anketa, štipaljke i konac.*

➤Potrebni su nam bili štampani materijali u vidu upitnika koji su nam bili osnovno oruđe za sprovođenje naše terenske akcije, kao i legitimacije.

➤Tokom pripreme, sastajali smo se i pripremali u kancelarijama SEC-a. Nisu nam bili potrebni preveliki resursi: radili smo u centru grada, planirani budžet smo iskoristili da za učesnike obezbedimo poklončice (čokoladica, motivaciona poruka, vizitka SEC-a), i napravimo šablon za igru. Kontaktirali smo direktora i psihologa Doma učenika u čijoj smo neposrednoj blizini radili, te smo imali njihovu punu podršku. Psiholog je učenike i obavestio i motivisao da se priključe akciji.

3) Koje bezbednosne mere ste preduzeli prilikom pripreme za terenski rad?

➤Obratili smo pažnju na činjenicu da našu ciljnu grupu čine mлади koji su maloletni te smo zbog toga vodili računa da ne fotografišemo ili ukoliko to činimo da to bude iz ugla iz kog lica nisu prepoznatljiva. potrudili smo se da broj ljudi koji učestvuju u igri bude optimalan kako bi kreirali siguran i bezbedan prostor za mlade, imali smo kod sebe svu potrebnu dokumentaciju, paket prve pomoći.

➤Budući da smo držali akciju na keju (mesto okupljanja mlađih gde oni najčešće konzumiraju alkohol), došli smo u ranijim večernjim časovima prepostavljujući da tada neće biti pod uticajem alkohola.

➤Imale smo prednost jer smo dobro poznavale ciljnu grupu koju smo targetirale, a i ostale mlade u našoj lokalnoj zajednici, pa nije bilo potrebe za posebnim merama bezbednosti. Sa mladima iz naše lokalne zajednice smo radile u okviru Sajma omladinskog stvaralaštva koji se održavao u parku , u centru Temerina kao javna manifestacija, dok nam

je rad sa targetiranom ciljnom grupom prošao dobro, čak su i bili saradljivi i otvoreni za razgovor i realizaciju akcije.

➤*Prijavili smo akciju SUP-u, iako smo naznačili da nam nije potrebno policijsko obezbeđenje.*

➤*Pošto smo mi radili akciju vezanu za navijače na jednom skupu na kojem su bili prisutni i navijači i predstavnici mainstream omladine, posvetili smo dosta pažnje tome da intervjuji sa mainstream mladima budu malo udaljeniji od grupe navijača da se ne bi stvarala bespotrebna tenzija na obe strane, i da to ne bi uticalo na odgovore.*

➤*Procenili smo mogući rizik, a, kao što je već pomenuto – o našem dolasku i akciji bile su obaveštene nadležne osobe.*

4) Sa kakvim izazovima ste se susreli i na koji način ste ih rešili?

➤*Bilo je teško precizirati datum akcije zbog perioda u kom je akcija trebala da se realizuje i zbog različite dinamike života omladinskih radnika/ca. Izazovi sa kojima smo se susreli tokom rada na terenu vezani su za osmišljavanje što kreativnijeg pristupa ciljnoj grupi kako bismo postigli željeni cilj.*

➤*Najveći izazov je bio hladnije vreme, pa nije bilo puno predstavnika naše ciljne grupe. Takođe izazov je bio i na koji način prći mladima i zainteresovati ih za anketu.*

➤*U početku smo pretpostavile da će rad sa pripadnicima navijačkih grupa zahtevati specijalne bezbednosne mere, međutim oni su bili veoma saradljivi i pristupačni kao što sam i ranije spomenula, i rad sa njima je prošao bez potrebe za posebnim bezbednosnim merama. I*

samim tim smo vrlo ponosne na nas, jer smo uspele da dopremo do ciljne grupe i da realizujemo akciju.

➤*Naišli smo na problem kada nam ekološke organizacije koje smo kontaktirali nisu odgovorile na poziv na saradnju ili su je odbile. Međutim, nastavili smo sa potragom za drugim organizacijama, pa smo tako i rešili problem. Izazov je bio taj što je bilo prilično hladno te večeri kada je akcija planirana, pa smo se plašili da neće biti mlađih napolju, ali smo se potrudili da izaberemo što prometnije mesto za postavljanje štanda.*

➤*Susreli smo se sa izazovom straha, pošto je Temerin mala sredina pa se mladi na neki način ustežu od toga da kažu svoje pravo mišljenje na bilo koju temu, naročito po pitanju navijača i incidenata. Međutim, koncipirali smo upitnik tako da smo uspeli da izvučemo njihova prava mišljenja koliko god je to bilo moguće. Što se tiče samih navijača, oni su dosta zatvorena i samodovoljna grupa i postojala je bojazan da neće pristati na saradnju. Međutim, pošto smo poznavali jednog od njihovih važnijih predstavnika oni su pristali na saradnju i čak im je to sve bilo zanimljivo.*

➤*Neki učenici koji su prisustvovali našoj akciji su bili nemotivisani, delovalo je da im je neprijatno i ustručavali su se da priđu i budu deo bilo koje od 2 igre koje smo organizovali. Ipak, nakon neformalnog razgovora sa njima, nakon što su videli svoje drugare na delu – većina se priključila akciji.*

➤*Kada smo odlučili šta ćemo konkretno i sa kojom grupom da radimo – nije bilo previše izazova, najveći problem nam je zapravo bio doneti tu odluku.*

5) Ostalo što nije spomenuto, a smatrate da je veoma važno za planiranje i sprovođenje terenskog rada?

- Potrebno je osmisliti obrazac koji će pružiti relevantne informacije vezane za zdravstveno stanje mlađih sa kojima radimo. Potrebno je da barem jedan član tima bude obučen za pružanje prve pomoći. Potrebno je da barem jedan član tima bude socijalni ili zdravstveni radnik (saradnik).
- Veoma je važno i sa kojom osobom sprovodite akciju, bitno je veoma da se jako dobro slažete i da ste kompatibilni kako bi se akcija sprovedla u najboljem mogućem redu.
- Dobro se informisati i upoznati sa osnovnim karakteristikama ciljne grupe sa kojom želimo da realizujemo rad na terenu.
- Potrebno je biti dobro upoznat sa karakteristikama ciljne grupe; imati uvek u vidu cilj koji želi da se postigne; ostvariti saradnju sa drugim organizacijama koje se bave istom ciljnom grupom; biti obeležen oznakama svoje organizacije...
- Veoma je važna saradnja sa lokalnim institucijama i organizacijama, kao što su policija, opštinska uprava kao i kancelarije za mlade i druga udruženja.

Projekta "Outside the Box – Introducing Urban Street Youth Work to Youth Workers of Serbia", u sklopu kog je kreiran dokument, realizovan je od strane Somborskog edukativnog centra u partnerstvu sa Nacionalnom asocijacijom praktičara i praktičarki omladinskog rada - NAPOR, a uz podršku Evropske omladinske fondacije (European Youth Foundation) Saveta Evrope i Ministarstva za omladinu i sport Republike Srbije.